BILAGA 5
Datum
2026-10-29

Kompletterande analys till åtgärdsbeskrivningen för gradvis avtagande arealbaserat inkomststöd (gårdsstöd)

I uppdraget finns ett deluppdrag om att Jordbruksverket ska lämna förslag på gradvis avtagande arealbaserat inkomststöd, här kallat gårdsstöd. Detta ska göras med målsättningen att stödet ska medföra ökad livsmedelsproduktion genom att bidra till ett lönsamt, attraktivt och robust jordbruk i hela Sverige med drivkraft att föryngra, förnya och utveckla företag.

Stödet ska utformas så att det i så hög grad som möjligt riktas mot en aktiv produktion. Förslaget ska innehålla differentiering, stegvis neddragning och ett tak för stödbelopp samt hantering av borttaget eller minskat stöd för pensionärer i enlighet med förväntat utfall av förhandlingar.

Förslagen ska anpassas till andra stöd som kan ha liknande syfte, till exempel stöd till naturliga och andra områdesspecifika begränsningar, kopplade stöd, stöd till unga och nya jordbrukare samt småbrukarstöd.

Sammanfattning

I kommissionens ursprungliga lagförslag framgår att gårdsstödet ska riktas till de med störst behov av inkomststöd. I åtgärdstexten föreslås endast differentiering till unga och i denna bilaga motiverar vi det beslutet.

Svenskt jordbruk uppvisar en stor variation, från många små deltidsföretag till ett mindre antal större företag med flera anställda och hundratals djur. 69 procent av alla jordbruksföretag ägde skog år 2023 och i genomsnitt ägde de omkring 85 hektar skog per företag. Skogsinnehavet innebär att stor del av jordbruksföretagen har inkomster i näringsverksamheten som kommer från skogsbruket, åtminstone vissa år. Under 2023 ägnade sig 43 procent av de svenska jordbruksföretagen åt någon form av kombinationsverksamhet.

Detta sammantaget gör att vi har svårt att särskilja inkomster från jordbruksverksamhet från inkomster från andra verksamheter inom samma företag. Det är därför svårt att dra några tydliga slutsatser kring vilka företag som är i störst behov av inkomststöd.

Differentiering till unga jordbrukare

I vårt förslag till ersättning för differentieringen till unga har vi föreslagit ett belopp omkring 120 euro. Beloppet behöver dock anpassas utifrån den tillgänglig budgeten samt kommissionens målsättning om att sex procent av den öronmärkta budgeten ska gå till generationsskifte. Vi föreslår att fortsätta med en period av fem år eftersom det är ett inarbetat system både för jordbrukarna och myndigheterna.

Vi har även utrett möjligheten att använda oss av klumpsumma för differentiering till unga. Jordbruksverket ser att det kan vara en möjlighet, men i första hand bör budgeten för startstöd öka och effekterna av det utvärderas innan klumpsumma inom gårdsstödet övervägs.

Behov av andra differentieringar

I lagförslaget fastställs även att vid en differentiering av stödet ska medlemsstaterna rikta stödet till jordbrukare som är mest behövande. Kommissionen lyfte i det ursprungliga lagförslaget särskilt fram unga och nya jordbrukare, kvinnor, familjejordbrukare eller småbrukare, jordbrukare som kombinerar produktion av grödor och djurhållning eller jordbrukare i områden med naturliga begränsningar eller andra områdesspecifika begränsningar (det vill säga inom kompensationsstödsområdet).

Vi har därför valt att analysera de grupper som kommissionen ursprungligen lyfte fram med särskilt fokus utifrån de analyser kommissionen har levererat som underlag inför framtagande av rekommendationer till Sveriges Nationella och regionala partnerskapsplan (NRP-plan). Vi har valt att göra så för att ha analysunderlag till hands när NRP-planen ska förhandlas med kommissionen och

vi kan förvänta oss frågor kring vår utformning av gårdsstödet som inte innebär några andra differentieringar än den till unga jordbrukare.

Jordbruksverket bedömer att gårdsstödet bör utformas så enkelt som möjligt med ett enhetligt stöd per hektar i hela landet men att det kombineras med andra stödåtgärder som på ett mera träffsäkert sätt kan uppnå det som efterfrågas i livsmedelsstrategin, till exempel kopplat stöd, kompensationsstöd och ersättningar till miljöåtgärder.

Kvinnor

Vi har inte tagit fram något förslag på differentiering till kvinnor. Vi önskar att undvika detta då den typ av differentiering ökar riskerna för konstlade förhållanden istället för att åstadkomma verklig förändring. För att undvika detta behöver vi ta ett större grepp om jämställdhetsfrågan och låta den genomsyra olika åtgärder inom den gemensamma jordbrukspolitiken (GJP) och NRP-planen. Jordbruksverket har därför tagit fram åtgärdstexter som föreslår ändrade utformningar av vissa investeringsstöd. Dessa ändringar kan bidra till att främja ökad mångfald av företagande och därmed jämställdhet.

Nya jordbrukare

Vi har analyserat behovet av högre ersättningsnivå till nya jordbrukare som inte faller inom definitionen ung jordbrukare. Jordbruksverkets bedömning är att behovet av en sådan differentiering är litet och anser därför att det föreslagna etableringsstödet till nya jordbrukare är tillräckligt.

Små jordbruk

Jordbruksverket bedömer att det inte finns behov av ett högre stödbelopp inom gårdsstödet till små jordbruk. Andra insatser som underlättar för företagandet är att föredra. Detta ihop med åtgärder inom GJP och NRP-planen som främjar landsbygdsutveckling och förbättrar förutsättningarna att verka och bo på landsbygden är av större vikt än extra inkomststöd. En differentiering skulle riskera att bidra till inlåsning av mark och konstlade förhållanden.

Familjejordbruk

Jordbruksverkets bedömning är att det inte finns ett behov av att öka stödet till familjejordbruk. Enligt Förenta nationernas livsmedels- och jordbruksorganisations (FAO) definition är ett familjejordbruk ett jordbruk som förvaltas och drivs av en familj och huvudsakligen är beroende av familjekapital och -arbetskraft. Enligt kommissionens egna analyser är mer än 85 procent av Sveriges jordbruk familjejordbruk. Att differentiera till familjejordbruk innebär därmed i praktiken ingen differentiering av gårdsstödet.

Kombinerad produktion av grödor och djurhållning

Jordbruksverket gör dessutom bedömningen att det är mer effektivt att främja samarbete mellan företag med djurhållning och företag med växtodling. Även rådgivning i syfte att öka diversifieringen på gårdarna i form av olika växtföljder, självförsörjningsgrad av foder och övriga insatser som ökar hållbarheten på den enskilda gården, bedöms som en bättre insats än differentiering inom gårdsstödet. Jordbruksverket bedömer även att en stödflora där olika stöd gemensamt bidrar till inkomster för företag med diversifierad produktion är att föredra framför en differentiering inom gårdsstödet.

Kompensationsstödsområdet

Vår analys tyder på att det skulle kunna vara relevant med ett högre gårdsstöd inom kompensationsstödsområdet men vi har inte tagit fram något förslag på differentiering till jordbruk inom området. Jordbruksverket förespråkar istället att kompensationsstödet utnyttjas till fullo, tillsammans med föreslagna ändringarna. Eftersom ersättningen i kompensationsstödet bygger på kalkyler för olika typjordbruk och därmed tar hänsyn till olika produktionsinriktningar blir stödet mer träffsäkert. Detta jämfört med att inom gårdsstödet ta fram underlag för differentiering baserat på regionaliserad statistik över jordbruksinkomster.

Utesluta eller sänka stödet till pensionärer

I uppdragsbeskrivningen framgår att Jordbruksverket ska ta fram två olika alternativ för pensionärer; att utesluta dem eller att sänka stödnivån för dem. Åtgärdstexten är dock framtagen utifrån att kravet att utesluta pensionärer har strukits i förslaget från ordförandeskapets från den 27 juli[1].

De jordbruk som drivs av personer som är äldre än 65 år alternativ äldre än 70 år är generellt sett mindre än genomsnittet. Det ska dock understrykas att drygt 2 300 av de jordbruksföretag som drevs av fysiska personer äldre än 65 år var heltidsjordbruk år 2023[2]. Det motsvarar 23 procent av det totala antalet heltidsjordbruk som drevs av fysiska personer. Det innebär därmed negativa konsekvenser för Sveriges livsmedelsproduktion att utesluta pensionärer från gårdsstödet.

Stegvis neddragning och takbelopp

Ju lägre ersättningsnivå inom gårdsstödet desto mindre påverkan får neddragningen och takbeloppet på jordbrukare. Vilken ersättningsnivå och därmed vilka

[1] st12033/26. Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL establishing the conditions for the implementation of the Union support to the Common Agriculture Policy for the period from 2028 to 2034 - Revised Presidency compromise text on blocks 1-6.

[2] https://statistik.sjv.se/PXWeb/sq/c1d8d902-da7c-4996-bb96-e845c52acc6b.

neddragningssteg som bör förhandlas avgörs av budgeten för gårdsstödet. I och med den begränsade GJP-budgeten förespråkar Jordbruksverket ett något lägre gårdsstöd än idag. Det ligger i linje med den långsiktiga nedtrappning av gårdsstödet som skett.

Stödvillkor som styr mot produktion

Vi har analyserat ett antal alternativ som beskrivs under rubrikerna ”Stödvillkor som styr mot produktion”. Våra analyser visar att det mest effektiva sättet att styra stödet mot produktion inte primärt ligger i utformningen av gårdsstödet, utan bedöms finnas i de stöd och ersättningar som ställer högre krav på aktivitet eller produktion, exempelvis kompensationsstödet. Det bör även poängteras att styrning mot produktion inom gårdsstödet inte är förenligt med WTO:s jordbruksavtal. Jordbruksverket bedömer därför att en successiv sänkning av stödnivån bör fortsätta till förmån för andra stöd och ersättningar. Genom att sänka ersättningsnivån för gårdsstödet minskar incitamenten att ta mark i besittning utan att använda den till produktion. Samtidigt finns fortsatt incitament att behålla mark i brukbart skick i de områden där produktion är mindre lönsamt och möjligheterna till arrenden är svårare. Att dessa marker fortsätter att hållas i brukbart skick är av vikt för såväl naturrestaureringsförordningen[3], miljömål som beredskap.

En möjlighet är att öka budgeten för kompensationsstödet i syfte att styra mer budgetmedel mot produktion. Det vore också önskvärt att lägga större andel budget på miljöersättningar så som ersättning för skötsel av betesmarker och slåtterängar samt ersättning för kolinlagring och minskat kväveläckage.

[3] Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1991 av den 24 juni 2024 om restaurering av natur och om ändring av förordning (EU) 2022/869.

Innehåll

Kompletterande analys till åtgärdsbeskrivningen för gradvis avtagande arealbaserat inkomststöd (gårdsstöd) 1

Sammanfattning 2

1 Bakgrund 8

1.1 Struktur i branschen 8

1.2 Svårigheter med att bedöma vilka inkomster som kommer från jordbruksverksamhet 9

1.3 Många företag kombinerar jordbruk med annan verksamhet 10

1.4 Vad är inkomstbehoven? 11

2 Differentiering till unga jordbrukare 12

2.1 Bakgrund till förslaget om ersättningsnivån 12

2.2 Bakgrund till förslaget om att ta bort arealbegräsningen 13

2.3 Bakgrund till förslaget att stödet kan ges i max 5 år 13

2.4 Bakgrund till förslaget att inte differentiera stödet med hjälp av klumpsumma 14

3 Behov av andra differentieringar 16

3.1 Differentiering till kvinnor 16

3.2 Differentiering till nya jordbrukare 21

3.3 Differentiering till små jordbruk 21

3.4 Differentiering till familjejordbruk 26

3.5 Differentiering till jordbrukare som kombinerar produktion av grödor och djurhållning 27

3.6 Differentiering till jordbrukare inom kompensationsstödsområdet 30

4 Utesluta eller sänka stödet till pensionärer 32

4.1 Pensionärernas betydelse för jordbrukssektorn 32

4.2 Konsekvenser för myndigheten att utesluta eller differentiera stöd till pensionärer 34

5 Stegvis neddragning och takbelopp 35

5.1 Konsekvenser av stegvis neddragning och takbelopp 35

6 Stödvillkor som styr mot produktion 37

6.1 Sänka stödnivån för gårdsstödet generellt 37

6.2 Differentierade belopp utifrån aktivitet 39

6.3 Begränsa andelen träda i en ansökan 41

1 Bakgrund

I kommissionens lagförslag framgår att gårdsstödet ska riktas till de med störst behov av inkomststöd. Stödet får därför differentieras efter grupper av jordbrukare eller geografiskt område på grundval av objektiva och icke-diskriminerande kriterier. Differentieringen av stödet ska baseras på jordbrukarnas inkomster från jordbruksverksamhet under en representativ referensperiod. För att kunna fastställa eventuella behov av differentieringar har vi analyserat hur jordbrukarnas inkomster ser ut under en period och vilka jordbrukare som har behov av stöd.

1.1 Struktur i branschen

Svenskt jordbruk uppvisar en stor variation, från många små deltidsföretag till ett mindre antal större företag med flera anställda och hundratals djur. År 2023 fanns det 56 171 jordbruksföretag som sysselsatte 158 300 personer. Mer än åtta av tio företag drevs som enskild firma. Samtidigt stod de 2 500 största företagen för ungefär en tredjedel av allt jordbruksarbete i landet. Tre fjärdedelar av jordbruksföretagen drivs på deltid, men inom heltidsjordbruken finns både de allra flesta lantbruksdjuren och den största delen av jordbruksmarken, omkring 2,2 miljoner hektar av totalt 3 miljoner hektar. Åren 2010–2023 har det blivit fler heltidsföretagare i enskild firma över 64 år, andelen har ökat från 13 till 23 procent. Totalt producerades år 2023 animalier för ett värde om 37 miljarder respektive vegetabilier för 36 miljarder kronor. Det finns många små företag, men den mesta produktionen av mjölk, nötkött, lamm, gris och ägg kommer från de största företagen. Störst produktionsvärde har mjölkföretagen.

Medelbesättningen för mjölkkor har sjudubblats på drygt 40 år, till 113 kor. Nästan fyra av tio fanns i besättningar med fler än 200 mjölkkor. Sverige har därmed den femte största genomsnittliga mjölkkobesättningarna inom EU[4]. Nästan sex av tio tackor och baggar fanns i besättningar som hade 50 eller fler vuxna djur, genomsnittet var 32 djur per besättning. Nästan två tredjedelar av antalet suggor fanns i besättningar mer än 500 djur, trots att de utgjorde mindre än vart tionde företag. Nästan nio av tio värphöns fanns i besättningar med mer än 20 000 höns, trots att de utgjorde mindre än tre procent av företagen.

Mer om hur strukturen ser ut och har utvecklats de senaste decennierna går att läsa om i redovisningen av regeringsuppdraget om att analysera jordbruksföretagens behov av inkomststöd som levererades 26 juni 2025[5] samt i jordbruksstatistiska samanställningen[6].

[4] Danmark har flest mjölkkor per företag i EU år 2020 | Jordbruket i siffror.

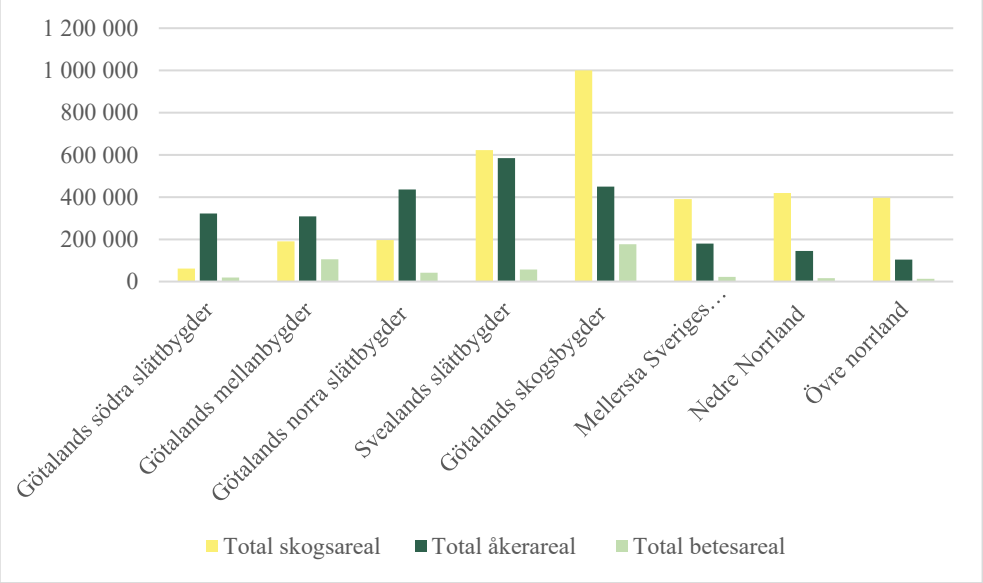
[5] Diarienummer 3.1.17-10752/2025.

[6] Jordbruksstatistisk sammanställning 2025 - Jordbruksverket.se.

1.2 Svårigheter med att bedöma vilka inkomster som kommer från jordbruksverksamhet

Det faktum att Sverige inte har ett särskilt inkomstslag för jord- eller skogsbruk gör det svårt att se hur inkomster från jordbruksverksamhet påverkar på företagsnivå. Många företag har olika verksamheter som alltså inte går att särskilja i inkomstslaget näringsverksamhet. Många jordbrukare har exempelvis skog, entreprenad och turism. Dessa redovisas alla under inkomstslaget näringsverksamhet utan någon åtskillnad.

I Sverige år 2023 ägde drygt 38 000 jordbruksföretag totalt 3 300 000 hektar skog. Det innebär att 69 procent av alla jordbruksföretag ägde skog och att de i genomsnitt ägde omkring 85 hektar skog var. Den största andelen skog ägd av jordbruksföretag återfinns i Götalands skogsbygder, 31 procent. Omkring 19 procent finns i Svealands slättbygder. I Götalands södra slättbygder finns endast knappt 2 procent av den totala skogsarealen ägd av jordbruksföretag. I Figur 1 visas arealerna, från 2023 års strukturundersökning, för skog, åkermark och betesmark för de olika produktionsområdena.[7] Skogsinnehavet innebär att stor del av jordbruksföretagen har inkomster i näringsverksamheten som kommer från skogsbruket, åtminstone vissa år.

Figur 1 Arealer skogs-, åker- och betesmark hos jordbruksföretag fördelade på produktionsområde

Det skattesystem som tillämpas i Sveriges, där alla typer av näringsverksamhet deklareras under samma inkomstslag, försvårar denna analys. Det gör att vi har

[7] Statistiken i stycket motsvarar inte tillfullo den officiella statistiken, det beror på att en viss omarbetning har gjorts.

svårt att särskilja inkomster från jordbruksverksamhet från inkomster från andra verksamheter inom samma företag, till exempel skogsbruk eller entreprenad.

1.3 Många företag kombinerar jordbruk med annan verksamhet

Det görs regelbundna statistikundersökningar om kombinationsverksamhet hos jordbruksföretag[8]. Med kombinationsverksamhet menas en inkomstbringande verksamhet som inte är en jordbruksverksamhet, men som nyttjar jordbruksföretagets resurser. Jordbruksföretagets resurser är exempelvis mark, byggnader, maskiner eller produkter från det egna jordbruket.

Under 2023 ägnade sig 43 procent av de svenska jordbruksföretagen åt någon form av kombinationsverksamhet. Det är en ökning med 34 procent sedan år 2010. Det tyder på att fler utökar sin verksamhet utanför jordbruket för att få ekonomin att gå ihop på totalen när jordbruket inte är tillräckligt lönsamt. Det finns därmed en risk att en del företag lämnar jordbruket och går över till annan verksamhet i det fall jordbruksverksamheten får svårt att konkurrera.

För 11 procent av samtliga svenska jordbruksföretag utgjorde omsättningen från kombinationsverksamhet mer än hälften av den totala omsättningen på företaget år 2023. Detta är oförändrat jämfört med år 2020. Av de företag som bedrev någon typ av kombinationsverksamhet år 2023 utgjorde denna verksamhet mer än hälften av företagets ekonomiska omsättning för 26 procent av företagen. För 32 procent av jordbruksföretagen med kombinationsverksamhet utgjorde samma verksamhet mellan 11–50 procent av omsättningen.

Geografiskt sett fanns störst andel företag med kombinationsverksamhet i Västmanlands län, där 53 procent av jordbruksföretagen ägnade sig åt någon form av kombinationsverksamhet. Lägst var andelen i Västernorrlands län, där motsvarande siffra var 35 procent.

Sett till driftsinriktning var det vanligare att företag med en blandad inriktning ägnade sig åt kombinationsverksamhet än mer specialiserade jordbruk. 54 procent av dessa blandade jordbruk ägnade sig åt kombinationsverksamheter. Småbruk var den driftsinriktning som i lägst utsträckning ägnade sig åt kombinationsverksamhet 2023, där andelen var 32 procent.

[8] Jordbruksföretagens kombinationsverksamheter 2023 - Jordbruksverket.se.

1.4 Vad är inkomstbehoven?

Både Nordins[9] utvärdering av nuvarande inkomststöd och Jordbruksverkets statistikrapport Jordbrukarhushållens inkomster[10] visar på att jordbrukarnas inkomster närmar sig inkomsten för Sveriges befolkning i stort. Det ska dock poängteras att ingen av studierna har kunnat särskilja jordburksinkomster från övriga inkomster från näringsverksamhet. Därmed vet vi fortsatt inte hur inkomsterna från just jordbruksverksamhet ser ut i förhållande till inkomsterna i Sverige i stort.

Att jämföra disponibel inkomst mellan olika personer kan dock försvåras av vilket utrymme som anses behövas för privat konsumtion. Behovet av privat konsumtion beror på många olika faktorer så som socialt sammanhang, normer och värderingar samt att behoven ser olika ut i olika delar av landet. Detta kan också ses i den klusteranalys som genomfördes inom regeringsuppdraget om att analysera jordbruksföretagens behov av inkomststöd[11]. Där framgår det att inom vissa kluster fortsätter företaget med jordbruksproduktion trots att produktionskostnaderna överstiger produktionsvärdet. Detta indikerar att det finns icke ekonomiska värden som påverkar jordbrukarens beslut att fortsätta med sin verksamhet vilket ytterligare försvårar bedömningen av behovet av inkomststöd.

[9] Martin Nordin (2025). Hur träffsäkra är EU:s inkomststöd till jordbruket? En utvärdering av jordbrukares inkomster och motståndskraft inom ramen för strategisk plan 2023-2023. Jordbruksverket. Utvärderingsrapport 2025:16.

[10] Jordbrukarhushållens inkomster 2024 - Jordbruksverket.se.

[11] Diarienummer 3.1.17-10752/2025.

2 Differentiering till unga jordbrukare

Att unga ska berättiga till högre ersättning inom gårdsstödet är det enda kravet på differentiering som fastslås i lagförslaget. Differentieringar till unga riktar sig till företag som uppfyller definitionen för unga jordbrukare och berättigar till gårdsstödet.

Vi föreslår en differentiering till unga på 120 euro per hektar utöver det grundläggande gårdsstödet. Vi ser att det är av vikt att den totala stödnivån för unga inom gårdsstödet i stort motsvarar dagens stödnivå för gårdsstöd och stöd till unga jordbrukare för att säkerställa att differentieringen fortsatt bidrar till unga jordbrukares etablering och utveckling i branschen.

I och med förslaget om neddragning och takbelopp föreslår vi att arealbegräsningen om 200 hektar som finns för dagens stöd till unga jordbrukare tas bort. Det kan finnas skäl att ha kvar begränsningen i areal om neddragning och takbelopp inte blir obligatoriskt.

Givet att vi kan behandla differentieringen till unga likt dagens stöd till unga jordbrukare föreslår vi en fortsatt period om fem år eftersom det är ett inarbetat system både för jordbrukarna och myndigheterna.

I utvärderingen ”Att locka och behålla Sveriges unga lantbrukare” framfördes rekommendationen att överväga att justera stöd till unga så att de bättre möter behoven hos små jordbruk[12]. Jordbruksverket har därför övervägt möjligheten att differentiera gårdsstödet till unga jordbrukare med mindre jordbruk genom klumpsumma. Vi bedömer dock att i första hand bör budgeten för startstöd öka och effekterna av det utvärderas innan klumpsumma inom gårdsstödet övervägs.

2.1 Bakgrund till förslaget om ersättningsnivån

Tidigare år har ersättningen för stödet till unga jordbrukare varit mellan 104–140 euro per hektar, se Tabell 1. I vårt förslag till ersättning för differentieringen till unga har vi föreslagit ett belopp på omkring 120 euro. Beloppet behöver dock anpassas till tillgänglig budget samt kommissionens målsättning om att 6 procent av den öronmärkta budgeten ska gå till generationsskifte. Om vi önskar nå det målet behöver ersättningsnivån för differentieringen till unga beräknas ihop med övriga insatser till unga.

[12] Att locka och behålla Sveriges unga lantbrukare.

Tabell 1 Ersättningsnivå för stödet till unga jordbrukare 2023–2025 inklusive extra utbetalning[13]

Stödår	Antal sökande	Planerat indikator-värde	Ersättnings-berättigade värden	Slutlig Ersättnings-nivå	Ersättnings-nivå innan höjning
2023	3 548	180 000	216 221	104,44	104,44
2024	3 461	180 000	237 254	135,00	94,92
2025	3 350	180 000	243 439	140,00	92,72

Stödet till unga jordbrukare kan bidra till att säkerställa inkomstförsörjningen under en etableringsfas. Detta kan i sin tur möjliggöra nödvändiga investeringar och underlätta beviljande av banklån. Stöd till unga kan på så sätt, tillsammans med startstödet och andra åtgärder som förbättrar exempelvis arbetsmiljö, lönsamhet och attraktivitet, främja generationsskiften inom sektorn. Vi ser därför att det är av vikt att den totala stödnivån för unga inom gårdsstödet i stort motsvarar dagens stödnivå för gårdsstöd och stöd till unga jordbrukare.

2.2 Bakgrund till förslaget om att ta bort arealbegräsningen

I dagens stöd till unga jordbrukare är de första 200 hektaren stödberättigande. Om arealen är större begränsas stödet av arealgränsen. Givet att förslaget om neddragning och takbelopp består ser vi inte längre behov av att begränsa stödet med den arealgräns som finns idag. Detta för att unga jordbrukare inte ska få både reducerat stöd per hektar och stöd för en begränsad mängd areal. Om kraven för neddragning och takbelopp förhandlas bort ser vi att det kan finnas skäl att ha kvar arealbegränsningen för att åstadkomma en ändamålsenlig fördelning av budgeten.

2.3 Bakgrund till förslaget att stödet kan ges i max 5 år

Gällande hur länge en sökande kan vara berättigad till stödet har vi tolkat lagförslaget som att en sådan period får[14] fastställas av medlemsstaten för varje stöd som särskilt riktas till unga. I samband med RAG-möte för GJP den 14–15 juli 2026 uppfattade vi dock att kommissionen utryckt sig annorlunda. För gårdsstödet tolkar vi det som att differentieringen kan ges under flera år till unga men att man för varje år behöver uppfylla villkoret i definitionen. Detta skulle i så fall innebära att vi inte kan ha det som idag och ge stöd från 40–44. Vi har i samband med möjligheten att lämna skriftliga inspel till ordförandeskapet stället en fråga till

[13] För åren 2024 och 2025 har en extra utbetalning gjorts inom stödet till unga jordbrukare. Detta för att säkerställa ett gott budgetutnyttjande inom pelare 1.

[14] Enligt ordförandeskapets förslag per den 18 september, st.13261/2026.

kommissionen eftersom vi uppfattar det som att det går emot ordalydelsen i definitionen av ung jordbrukare.

Givet att vi kan behandla differentieringen till unga likt dagens stöd till unga jordbrukare föreslår vi en fortsatt period om fem år oavsett om det är obligatoriskt eller frivilligt att införa det. eftersom det är ett inarbetat system både för jordbrukarna och myndigheterna.

För att säkerställa att jordbrukare som fått stödet till unga jordbrukare under fem år inom tidigare programperioder inte ska kunna söka stödet ingen kommer det krävas övergångsbestämmelser. Dessa behöver även reglera så att personer som har sökt stödet till unga jordbrukare under strategisk plan mindre än fem år kan söka differentieringen för kvarstående år.

2.4 Bakgrund till förslaget att inte differentiera stödet med hjälp av klumpsumma

Det är en stor andel av de unga jordbrukarna som har små arealer i sina ansökningar och 40 procent av företagen har mindre än 20 hektar och får 5 procent av det sammanlagda arealstödet riktat till unga, se Tabell 2 nedan.

Tabell 2 Stöd till unga som beviljats 2025 kategoriserat efter antal hektar i ansökan

Areal, ha	Antal företag	Andel, %	Stöd mnkr	Andel, %
0–10,00	786	24,3	5,3	2,1
10,01–20,00	490	15,2	7,1	2,9
20,01–30,00	240	7,4	6,1	2,5
30,01–50,00	250	7,7	10,0	4,1
50,01–100,00	428	13,3	31,6	12,8
100,01–200,00	539	16,7	84,4	34,2
200,01–	497	15,4	101,9	41,3
SUMMA	3230		246,5	

Lagförslaget öppnar för möjligheten att differentiera stödet till unga genom att betala ut en klumpsumma istället för ett högre arealstöd. I utvärderingen ”Att locka och behålla Sveriges unga lantbrukare” framfördes rekommendationen att överväga att justera stöd till unga så att de bättre möter behoven hos små jordbruk.

Ett alternativ som möter rekommendationerna från utvärderingen ”Att locka och behålla Sveriges unga lantbrukare” vore att ha en klumpsumma upp till en viss

arealstorlek för att därefter ha ett arealstöd. Utvärderingen konstaterar även att det är en stor andel sökande som uppfyller kraven för startstöd men som inte beviljas stödet av budgetskäl. Om mer medel läggs på startstöd så att fler får det minskar behovet av extra stöd till unga jordbrukare med liten areal inom gårdsstöd. Jordbruksverket ser därför att det är bra att möjligheten finns att differentiera till unga jordbrukare med liten areal men i första hand bör budgeten för startstöd öka och effekterna av det utvärderas innan klumpsumma inom gårdsstödet övervägs.

3 Behov av andra differentieringar

I lagförslaget fastställs att vid en differentiering av stödet ska medlemsstaterna rikta stödet till jordbrukare som är mest behövande. Kommissionen lyfte i det ursprungliga lagförslaget särskilt fram unga och nya jordbrukare, kvinnor, familjejordbrukare eller småbrukare, jordbrukare som kombinerar produktion av grödor och boskap eller jordbrukare i områden med naturliga begränsningar eller andra områdesspecifika begränsningar (det vill säga inom kompensationsstödsområdet).

Vi har därför valt att analysera de grupper som kommissionen ursprungligen lyfte fram i lagförslaget. Detta främst för att ha analysunderlag till hands när NRP-planen ska förhandlas med kommissionen och vi kan förvänta oss frågor kring vår utformning av gårdsstödet där inga differentieringar föreslås utöver den till unga.

3.1 Differentiering till kvinnor

Jämställdhet är en fråga som lyfts från kommissionen på flera sätt. Exempelvis lyfts ökad jämställdhet som en viktig aspekt för att nå visionen i kommissionens vision för jordbruk och livsmedel[15] i EU samt deras strategi för generationsskifte[16]. Även i den analys som kommissionen gjort särskilt för Sverige lyfter de inkomstskillnader mellan män och kvinnor.[17]

Trots detta har vi inte tagit fram något förslag på differentiering till kvinnor inom gårdsstödet. Då gårdsstödet är ett rättighetsbaserat stöd ökar riskerna för att konstlade förhållanden förekommer i stor utsträckning, på grund av att företag exempelvis skrivs över på en kvinna i familjen utan att ledningen av företaget egentligen förändras. Dessutom skulle en differentiering inom gårdsstödet innebära att stödet blir mer komplext att hantera administrativt.

För att öka jämställdheten i branschen kan därmed en ökad mångfald av företag som beviljas stöd vara en väg framåt. Jordbruksverket gör bedömningen att högre stödnivåer riskerar att bidra till konstlade förhållanden istället för en verklig förändring av mångfalden bland företagen. För att få till en förändring behöver vi ta ett större grepp om frågan och låta den genomsyra olika åtgärder inom GJP och NRP-plan. För att uppnå jämställdhet och mångfald bör budgeten på en övergripande nivå fördelas till den typ av stöd som bidrar till utveckling av jämställdhet.

---

[15] eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52025DC0075.

[16] COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS.

[17] EU-kommissionen (u.å). *Draft analytical document – discussion paper – Sweden. Thematic Area 1.* Opublicerat icke-paper.

Ett sätt att främja ökad jämställdhet är att möjliggöra att fler mindre företag kan ta del av investeringsstöden. Detta kan uppnås genom att till exempel ha låga stödgolv. Se till exempel förslag på investeringsstöd för utomhusutrustning för betande djur, investeringsstöd för bevattningsdammar och stöd inom Leader.

Ett annat sätt kan vara att sänka stödtaket så att pengarna räcker till fler stödmottagare. Detta föreslår Jordbruksverket för investeringsstöd till stallar och andra byggnader för djurhållning.

Ytterligare ett sätt är att utforma syftet med stödet så att syftet blir bredare än endast individuell ekonomisk tillväxt. För investeringsstödet till stallar och andra byggnader för djurhållning har syftet ändrats från att stödet ska bidra till ökad produktion till att stödet även ska syfta till att stärka möjligheterna att utveckla verksamheten med en bibehållen produktionsvolym. Även stöd inom Leader är ett exempel på stöd med ett bredare syfte än individuell ekonomisk tillväxt.

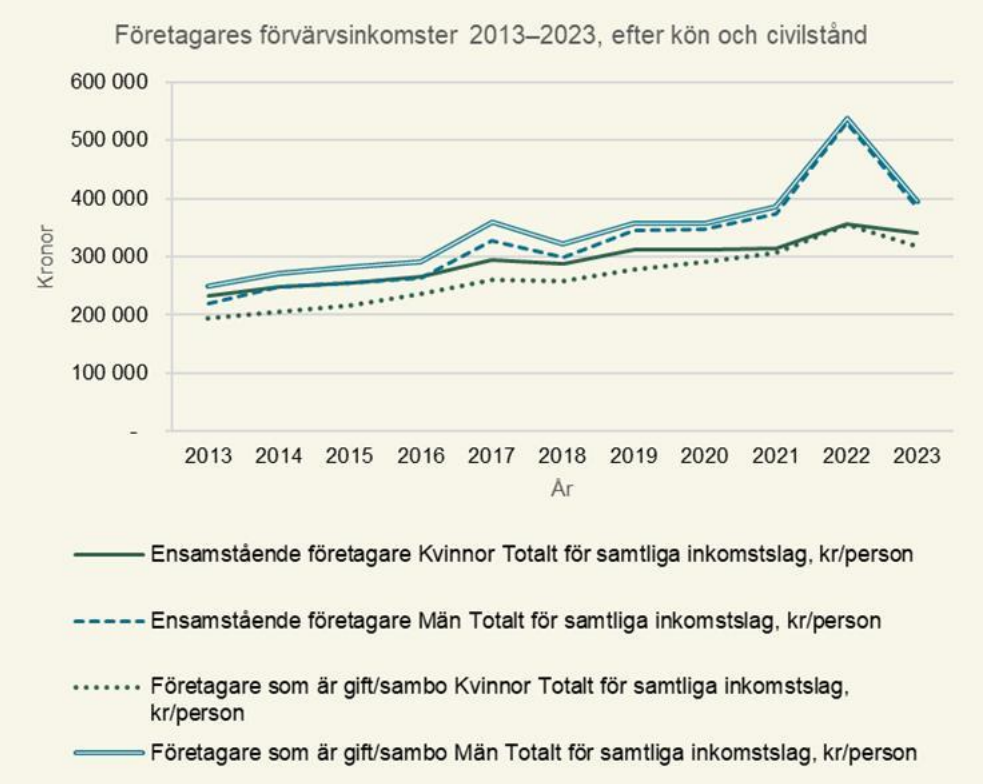
Jordbruksverket behöver även se över urvalskriterierna för de olika investeringsstöden. Urvalskriterierna behöver utformas så att de säkerställer syftet med stödet. Vi behöver till exempel ha urvalskriterier som inte enbart premierar ökad storlek.

3.1.1 Bakgrund till förslaget att inte ge högre gårdsstöd till kvinnor

Statistiken visar tydligt att det finns inkomstskillnader mellan manliga och kvinnliga jordbrukare. Männens inkomster har utvecklats snabbare än kvinnors både bland ensamstående och sammanboende företagare. Inkomsternas sammansättning visar att kvinnor i större utsträckning än män är beroende av inkomster från annan anställning. Detta innebär att även om den övergripande inkomstnivån i sektorn har stigit, har gapet mellan kvinnor och män till viss del vidgats över tid, vilket kan ses i Figur 2. Ytterligare beskrivning av strukturen och inkomstskillnader mellan kvinnliga och manliga jordbrukare kan läsas i Jordbruksverkets leverans av regeringsuppdraget Nulägesbeskrivning av svenskt jordbruk inför nästa GJP[18] och Jordbruksverkets statistikrapport om Jordbrukarhushållens inkomster 2024[19].

[18] Dnr 3.1.17-04351/2025.

[19] Jordbrukarhushållens inkomster 2024 - Jordbruksverket.se.

Figur 2 Utvecklingen av den genomsnittliga förvärvsinkomsten (inkomst från näringsverksamhet, tjänst och kapital) per person för företagare under perioden 2013–2023, uppdelat på kvinnor och män samt på ensamstående och gifta eller samboende.[20]

Denna utveckling bekräftas också av Nordin[21], som visar att kvinnliga företagare och kvinnliga anställda inom jordbruket genomgående uppvisar lägre inkomster än sina manliga motsvarigheter. Dessutom finner Nordin att företag som ägs av kvinnor är 2,3 procentenheter mindre sannolika att överleva. Trots detta är förädlingsvärdet i genomsnitt 4,4 procent högre för kvinnligt ägda jordbruksföretag, samtidigt som dessa företag får 37 procent lägre ekonomiskt stöd än jordbruksföretag som ägs av män. Jordbruksföretagen som ägs av kvinnor är också i genomsnitt 40 procent mindre i termer av djurenheter och areal åkermark än jordbruksföretag som drivs av män. Sammantaget tycks jordbruksföretag som ägs av kvinnor vara mindre och få mindre ekonomiskt stöd, samtidigt som de klarar sig ungefär lika bra som manligt ägda företag i termer av överlevnad och förädlingsvärde.

[20] Jordbrukarhushållens inkomster 2024 - Jordbruksverket.se. Bearbetningen av uppgifterna har genomförts inom Jordbruksverket.

[21] Martin Nordin (2025). Hur träffsäkra är EU:s inkomststöd till jordbruket? En utvärdering av jordbrukares inkomster och motståndskraft inom ramen för strategisk plan 2023–2023. Jordbruksverket. Utvärderingsrapport 2025:16.

Roos och Ahl[22] har genomfört en studie där de har intervjuat kvinnliga entreprenörer på landsbygden om deras upplevelser och erfarenheter av den stödflora som olika myndigheter riktar mot landsbygds och jordbruksföretag. I den stödfloran ingår för Jordbruksverkets perspektiv stöd från GJP och landsbygdsprogrammet 2014–2022, inklusive Leader.

Deras slutsats är att det finns ett glapp mellan de stöd som finns tillgängliga och de stöd som skulle behövas för att få ökad jämställhet genom fler kvinnligt ägda företag. Detta menar de främst beror på tre orsaker:

(i) att stödsystemet bygger på individuell ekonomisk tillväxt som många kvinnligt ägda företag inte har som målsättning,
(ii) att det finns en bias mot teknik eller specifika branscher som exkluderar många initiativ som drivs av kvinnor, och
(iii) att stödsystemet är för byråkratiskt och för styrande för företagens vision och aktiviteter.

Dessa orsaker kan i stort kopplas till att kvinnligt ägda företag ofta är mindre, ligger inom andra sektorer och inte drivs av samma mål som manligt ägda företag. Exempelvis lyfts det att flera av de intervjuade kvinnornas företag var för små för att kunna söka vissa stöd över huvud taget. Över hälften av de intervjuade kvinnorna berättade även att de av olika anledningar inte hade något intresse av att expandera sina företag. Eftersom många stödsystem har urvalskriterier som bygger på just tillväxt blir det svårt för dessa företagare att få stödansökningar beviljade.

Roos och Ahl förespråkar därför ett ändrat stödlandskap som värdesätter alternativa tillväxtmodeller, breddar målgrupper till att omfatta den ideella, kulturella och sociala initiativ och förenklar tillgången till finansiering även efter den initiala uppstartsfasen. Offentlig finansiering bör i synnerhet omstruktureras för att stödja långsiktig hållbarhet snarare än kortsiktiga resultat.

Landsbygdsnätverkets utförargrupp för jämställdhetsfrågor genomförde under 2025 workshops för att samla in synpunkter från relevanta aktörer inom jordbruksnäringen[23]. Gruppen var inte överens om hur stöden kan ändras på bästa sätt. Några deltagare såg ett differentierat gårdsstöd eller höjda stödnivåer för investeringsstöd som intressanta verktyg, medan andra deltagare menade att risken för konstlade förhållanden som inte leder till någon faktisk förändring är för stor. Samtidigt som det också kunde ses som negativt att peka ut kvinnor som en utsatt grupp. Vi delar den bedömningen att högre stödnivåer riskerar att bidra till

[22] Annie Roos och Helene Ahl (2025). Gendered Mismatches in the Business Support System in Rural Sweden. *Rural Reg. Dev.* **2025**, *3*(4), 10018; DOI: **10.70322/rrd.2025.10018**.

[23] Landsbygdsnätverket (2025). Ökad Jämställdhet inom de Gröna Näringarna - Ett inspel från Landsbygdsnätverkets utförargrupp om Jämställdhet inom CAP inför kommande planperiod. Jämställdhet i jordbruket - Landsbygdsnätverket.

konstlade förhållanden istället för en verklig förändring av mångfalden bland företagen.

Under workshoppen diskuterades även investeringsstöden inom GJP. Deltagarna lyfte behovet av att stödja en bredd av företag med avseende på storlek och inriktning. De som får ta del av stöden idag är ofta de större företagen med stor tillväxtpotential – vilka oftare drivs av män[24]. Genom att möjliggöra att stöd beviljas till en större bredd av företag medför det indirekt även ett ökat stöd till företag som drivs av kvinnor. Deltagarna poängterade även att urvalskriterierna premierar ökad produktivitet för det enskilda företaget. Det bör i stället beaktas vad som på längre sikt stärker den totala produktiviteten i Sverige. Dessa inspel överensstämmer med Roos och Ahls[25] slutsatser samt med en tidigare utredning på Jordbruksverket[26]. Genom att sänka stödgolv och bredda målgrupper kan fler företag som drivs av kvinnor beviljas stöd, vilket är positivt ur ett jämställdhetsperspektiv. Jordbruksverket lyfter även i den utredningen att det finns en risk för att normer påverkar bedömningarna av ansökan. Ett aktivt arbete för att förändra normer och värderingar om underrepresenterade grupper är därför viktigt.

En möjlighet som nämndes under workshoppen var att ha särskilda utlysningar, för att kunna främja olika typer av företag. En aspekt som lyftes var att hur utlysningar skrivs påverkar vilka som söker. Utlysningar bör utformas och skrivas så att de framstår inkluderande, exempelvis genom att undvika ord som är manligt kodade och istället betona begrepp som mångfald, samarbete och olika typer av kompetens. Roos och Ahls resultat bekräftar detta behov och visar att rådande stödinitiativ för företag är alltför snävt utformade och fokuserar främst på ambitioner om ekonomisk tillväxt, teknisk innovation och individuell ekonomisk skalbarhet[27]. Dessa kriterier utesluter ofta kvinnoledda verksamheter på landsbygden, som ofta prioriterar sociala, kulturella eller miljömässiga värden.

Mindre företag ofta har svårare att söka stöd, på grund av den komplexa processen som ofta kan kräva konsultstöd. Genom att Jordbruksverket avser att på bred front använda sig av förenklade kostnadsalternativ kan denna process förenklas och minska den administrativa bördan för företagen.

Det finns även behov av att arbeta med insamling av data och statistik för att visa på hur budget fördelas och för att visa på ägarstrukturen. Statistiken ger i sin tur underlag för policydiskussion och för att kunna identifiera var insatser behöver

[24] https://statistik.jordbruksverket.se/PXWeb/sq/52f363e7-b061-4ce7-8d38-25e2f77c57e1.

[25] Annie Roos och Helene Ahl (2025). Gendered Mismatches in the Business Support System in Rural Sweden. *Rural Reg. Dev.* **2025**, *3*(4), 10018; DOI: **10.70322/rrd.2025.10018**.

[26] Jordbruksverket (2020). Jämställdhet och icke-diskriminering som en del av hållbar utveckling. Jordbruksverket. Rapport 2020:13.

[27] Annie Roos och Helene Ahl (2025). Gendered Mismatches in the Business Support System in Rural Sweden. *Rural Reg. Dev.* **2025**, *3*(4), 10018; DOI: **10.70322/rrd.2025.10018**.

fokuseras. Detta överensstämmer med den rekommendation Nordin har riktat till Jordbruksverket att genomföra en fördjupad analys av bakomliggande strukturella faktorer som kan förklara varför kvinnliga jordbrukare systematiskt erhålla lägre stöd och har lägre inkomster[28]. Även kommissionen lyfter behovet av statistik och könsuppdelad information om jordbruksägande, partnerskap och kvinnors roller i beslutsfattande på jordbruksföretag som en viktig faktor i sin policy brief[29]. Kommissionen menar att förbättrad data kommer att möjliggöra bättre politisk inriktning och erkännande av kvinnors bidrag inom näringsliv och innovation. Även deltagarna på workshoppen så detta som värdefulla insatser för att på sikt kunna fatta mer välinformerade beslut som kan bidra till ökad jämställdhet.

3.2 Differentiering till nya jordbrukare

Vi har analyserat behovet av högre ersättningsnivå till nya jordbrukare som inte faller inom definitionen ung jordbrukare. Jordbruksverkets bedömning är att behovet av en sådan differentiering är litet. Vi anser därför att det föreslagna etableringsstödet till nya jordbrukare är tillräckligt för att täcka det behov som finns att gynna nya jordbrukare.

3.2.1 Bakgrund till förslaget att inte ge högre gårdsstöd till nya jordbrukare

Som vi redogör för i leveransen för generationsskiftesstrategin har nya jordbrukare i stort liknande utmaningar som unga jordbrukare, om än i mindre utsträckning. Utifrån analyser av antalet stödsökande som idag skulle berättiga till denna typ av differentiering baserat på stödansökningar för gårdsstödet gör vi bedömningen att behovet av differentieringen är litet. Antalet jordbrukare som söker stöd för första gången och är över 40 år ligger på omkring 1 100 (inom intervallet av födelseår 1933–1985). Om vi däremot exkluderar de som söker för första gången när de är över 70 år faller antalet till omkring 160 sökande. Detta indikerar att behovet av att främja generationsväxling tidigare i åldrarna är av större vikt än att ge ytterligare stöd till nya. Vi anser därför att det föreslagna etableringsstödet till nya jordbrukare är tillräckligt för att täcka det behov som finns att gynna nya jordbrukare.

3.3 Differentiering till små jordbruk

Kommissionen lyfter vikten av att behålla små och medelstora jordbruksföretag som en viktig aspekt för att nå visionen i sin vision för jordbruk och livsmedel[30] i EU. Även i den analys som kommissionen gjort särskilt för Sverige lyfter de

[28] Martin Nordin (2025). Hur träffsäkra är EU:s inkomststöd till jordbruket? En utvärdering av jordbrukares inkomster och motståndskraft inom ramen för strategisk plan 2023-2023. Jordbruksverket. Utvärderingsrapport 2025:16.

[29] https://quantifarm.eu/wp-content/uploads/2026/03/QuantiFarm_Joint-Policy-Brief_Advancing-gender-equality-in-agriculture-and-rural-KF0125012ENN.pdf.

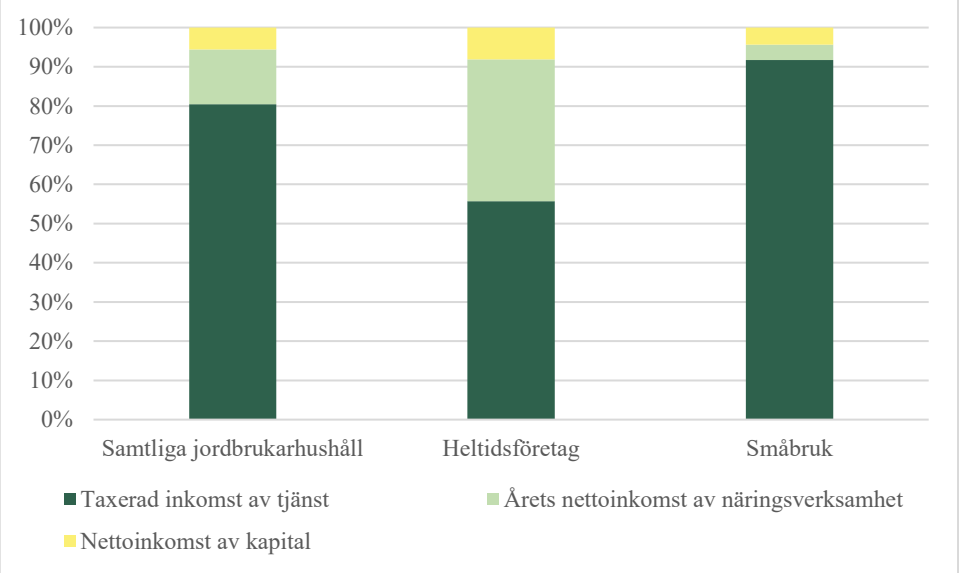
[30] eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52025DC0075.

inkomstskillnader mellan företag med olika storlek och omsättning.[31] Jordbruksverket bedömer dock att det inte finns behov av ett högre stödbelopp inom gårdsstödet till små jordbruk.

Andra insatser som underlättar för företagandet är att föredra. Detta ihop med åtgärder inom NRP-planen som främjar landsbygdsutveckling och förbättrar förutsättningarna att verka och bo på landsbygden är av större vikt än extra inkomststöd. En differentiering skulle riskera att bidra till inlåsning av mark, konstlade förhållanden och dessutom driva kostnader för myndigheten.

3.3.1 Bakgrund till förslaget att inte ge högre gårdsstöd till små jordbruk

Små jordbruk i Sverige har främst andra inkomstkällor än näringsverksamhet. År 2024 hade hushåll med heltidsjordbruk 54 procent av hushållsinkomsterna från inkomst av tjänst, motsvarande siffra för småbruk[32] var drygt 92 procent , se Figur 3.[33]

Figur 3 Jordbrukarhushållens genomsnittliga inkomster av olika inkomstslag uppdelat på samtliga hushåll, heltidsföretag och småbruk

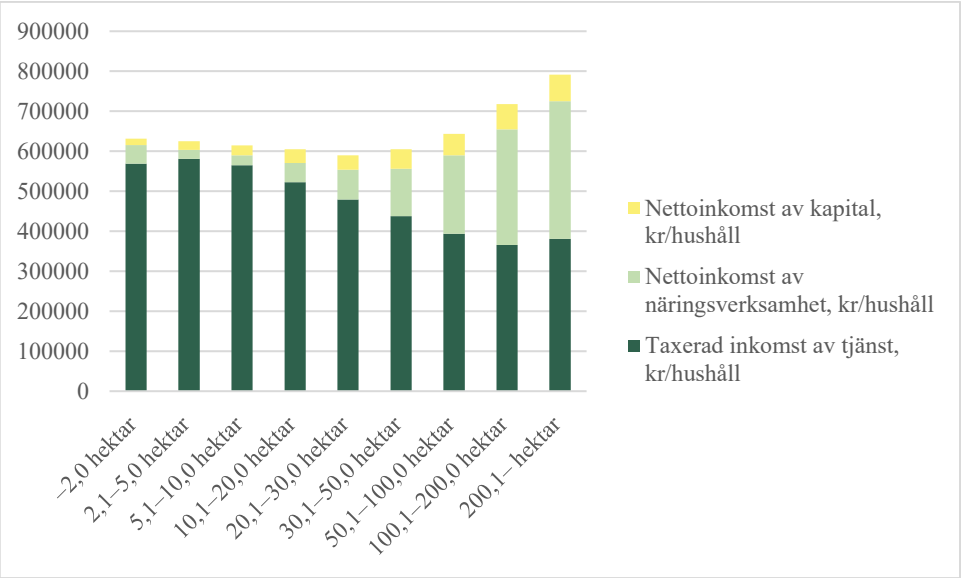
Tittar vi på jordbrukarhushållens inkomster från olika inkomstslag baserat på omfattningen av företagets åkerareal ser vi att för att näringsverksamhet ska ha

[31] EU-kommissionen (u.å). *Draft analytical document – discussion paper – Sweden. Thematic Area 1.* Opublicerat icke-paper.

[32] Med småbruk menas företag i Lantbruksregistret med ett arbetsbehov som understiger 400 standardarbetstimmar per år.

[33] Jordbrukarhushållens inkomster 2024 - Jordbruksverket.se.

någon som helst betydelse för hushållets ekonomi måste arealen åtminstone uppgå till 20–30 hektar (Figur 4).

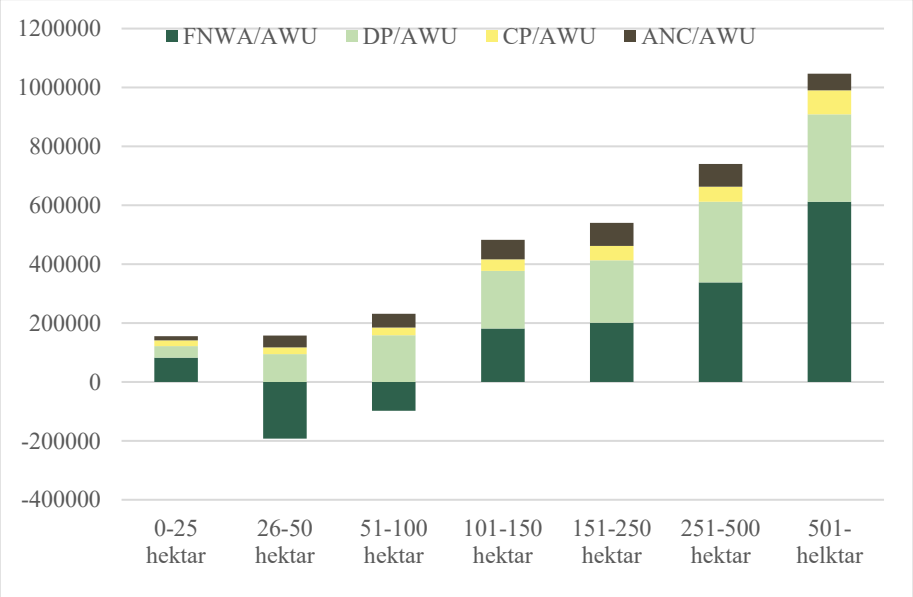

Figur 4 Jordbrukarhushållens genomsnittliga inkomster av olika inkomstslag uppdelade på gårdens storlek av åkerareal, 2024

I Figur 5 framgår företagens faktorinkomst per årsarbetsenhet (AWU)[34] fördelat mellan olika stöd och förädlingsvärde netto (FNAW)[35] baserat på omfattningen av företagets areal. Stöden är fördelade mellan frikopplade direktstöd inklusive eco-schemes (DP), kopplade stöd (CP) och kompensationsstöd (ANC). För Sveriges del motsvarar kopplat stöd nötkreatursstödet.

För företag i grupperna 25–50 hektar samt 51–100 hektar är nettoförädlingsvärdet negativt. Det innebär att värdet av produktionen är lägre än de kostnader som uppstår av produktionen. För dessa företag är stöden det som betalar produktionen och för storleksgruppen 51–100 hektar skapar positivt resultat.

[34] En årsarbetsenhet utgör 1 800 arbetstimmar.

[35] Förädlingsvärde netto är lika med det totala produktionsvärdet minskat med dels kostnaderna för insatsvaror och tjänster, dels avskrivningar. I denna indikator ingår inte stöd och ersättningar.

Figur 5 Faktorinkomst per årsarbetsenhet (AWU) fördelat mellan olika stöd och förädlingsvärde netto (FNAW) baserat på omfattningen av företagets areal [36]

I Tabell 3 redovisas hur stor andel inom respektive storleksgrupp som utför någon typ av produktion med djur eller växtodling samt hur stor andel som endast har träda och mindre produktiva vallar. Störst andel utan tecken på produktion finns i gruppen upp till 25 hektar. I storleksgruppen 25,1–50 hektar har 5 procent av jordbrukarna inga tecken på produktion.

Tabell 3 Andel företag med olika nivåer av aktivitet för olika storleksgrupper, år 2025[37]

Areal åkermark	Totalt antal företag	Andel företag med lantbruksdjur (exkl. fjäderfä[38])	Andel företag utan djur med produktiv vall eller växtodling	Andel företag utan djur och utan produktiv vall eller växtodling
4,1–25 ha åker	28 406	28%	53%	18%
25.1–50 ha åker	6 137	50%	44%	5%
50.1–100 ha åker	4 975	58%	40%	1%

[36] Specialbearbetning av Jordbruksekonomiska undersökningen, Jordbruksekonomiska undersökningen 2023 - Jordbruksverket.se.

[37] Specialbearbetning av Jordbruksverkets lantbruksregister 2025.

[38] I denna analys har vi exkluderat fjäderfä ifrån lantbruksdjur. Detta eftersom ett litet jordbruksföretag kan ha höns på hobbynivå utan att i övrigt bedriva någon produktion. Även om hobbyhöns bidrar till livsmedelsproduktion om än i mycket liten skala ser vi att det inte är produktion nog för att anses aktivt bidra till livsmedelsproduktionen eftersom jordbrukaren då kan ha all sin åkerareal i träda.

Det bör dock kompletteras med att i gruppen under 25 hektar ingår även specialiserad trädgårdsodling och företag med stor animalieproduktion. För dessa företag betyder arealstöden lite eftersom värdet i företagen skapas på annat sätt. Det kan vara en delvis förklaring till att storleksgruppen 0–25 hektar har ett positivt nettoförädlingsvärde i Figur 5 medan en relativt stor andel (18 procent) saknar produktion enligt Tabell 3. Företag med specialiserad trädgårdsodling och företag med stor animalieproduktion drar upp nettoförädlingsvärdet i gruppen samtidigt som de utan produktion drar ner det. Trots gruppens heterogenitet är slutsatsen att det är en grupp som inte har behov av extra stöd.

Eftersom små företag ofta har sin huvudsakliga inkomst från tjänst bör det tilläggas att andra insatser kan vara viktigare för dessa företags överlevnad. Det kan exempelvis röra sig om tillgången på vård, skola och barnomsorg som underlättar livet på landsbygden i mer glesbefolkade områden. Även infrastruktur och digital infrastruktur är av vikt för att underlätta för dessa företag. Jordbruksverket gör därför bedömningen att åtgärder inom GJP och NRP-planen som främjar landsbygdsutveckling och förbättrar förutsättningarna att verka och bo på landsbygden är av större vikt för små jordbruk än extra inkomststöd. Det kan exempelvis röra sig om stöd för förädling av jordbruksprodukter, diversifiering av jordbruksföretag och insatser inom Leader.

För jordbrukare som driver sitt jordbruksföretag vid sidan av att de arbetar stor del i tjänst kan insatser som underlättar företagandet vara viktiga. Exempelvis regelförenklingar, föranmälda kontroller eller till och med kontroller efter arbetstid är insatser som underlättar för jordbrukaren att kombinera anställning med jordbruksföretagandet. Även om dessa företag i begränsad utsträckning bidrar till livsmedelsproduktionen finns anledning att göra insatser för att underlätta för dem. Detta för att bibehålla mångfalden av företag, en blandad produktionsstruktur med både stora och mindre företag och anläggningar i olika delar av landet vilket är angeläget ur robusthetsynpunkt.

Baserat på ovanstående analyser drar vi slutsatsen att det inte finns behov för ett högre stödbelopp inom gårdsstödet till små jordbruk. Om kommissionen kräver differentiering utifrån storlek skulle en differentiering till företag med 25–100 hektar jordbruksmark kunna vara rimlig. Detta eftersom en stor andel av företagen bedriver aktiv jordbruksproduktion vilket vi vill stötta, de har stort beroende av stöd för företagets överlevnad samtligt som de har någon typ av omfattning på inkomsten från näringsverksamheten.

En differentiering till små jordbruk skulle dock öka riskerna för konstlade förhållanden, oavsett om det utformas för de allra minsta eller för ovanstående intervall på 25–100 hektar. Dessutom skulle en differentiering inom gårdsstödet innebära att stödet blir mer komplext.

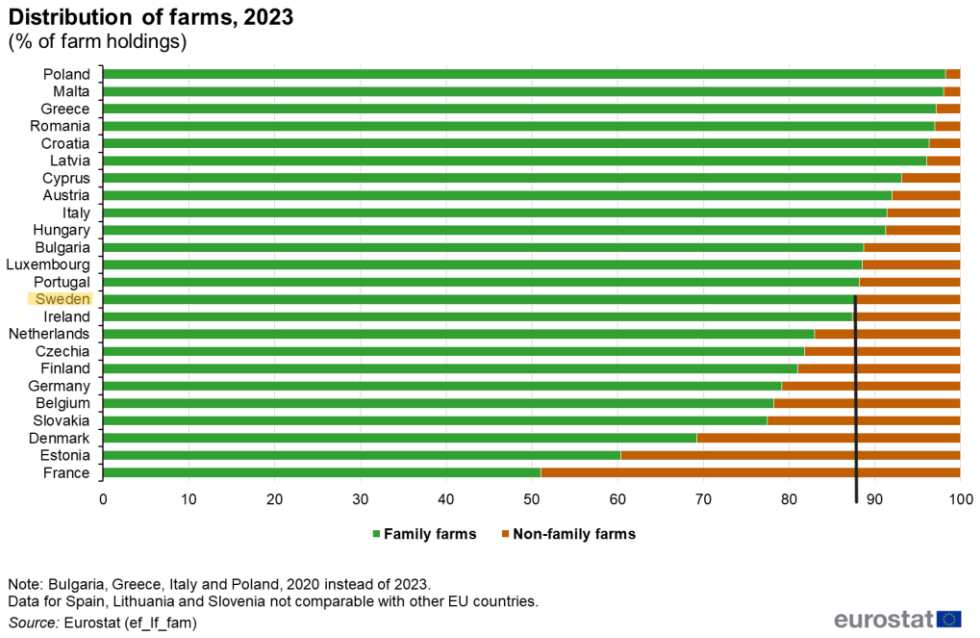
3.4 Differentiering till familjejordbruk

Jordbruksverket anser inte att det finns ett behov av att öka stödet till familjejordbruk. Främsta anledningen till detta är att majoriteten av Sveriges jordbruksföretag ses som familjejordbruk enligt FN:s livsmedels- och jordbruksorganisations (FAO) definition. Enligt kommissionens egna analyser är mer än 85 procent av Sveriges jordbruk familjejordbruk. Att differentiera till familjejordbruk innebär därmed ingen direkt differentiering.

3.4.1 Bakgrund till förslaget att inte ge högre gårdsstöd till familjejordbruk

Begreppet familjejordbrukare används ofta men definieras på flera olika sätt. FAO definierar familjejordbruk som en jordbruks-, skogsbruks-, fiske-, betes- och vattenbruksproduktion som förvaltas och drivs av en familj och huvudsakligen är beroende av familjekapital och -arbetskraft. Familjen och gården är sammanlänkade, utvecklas tillsammans och kombinerar ekonomiska, miljömässiga, sociala och kulturella funktioner. I sin statistik definierar de familjejordbruk som ett jordbruksföretag som förvaltas och drivs av ett hushåll och där arbetskraften till stor del tillhandahålls av det hushållet.

Majoriteten av Sveriges jordbruksföretag ses alltså som familjejordbruk enligt FAO:s definition vilket även kommissionen bekräftar i sina analyser. Som synes i Figur 6 utgörs mer än 85 procent av Sveriges jordbruk av familjejordbruk enligt kommissionen.

Figur 6 Fördelning av familjejordbruk och icke familjejordbruk för EU-27 [39]

Att differentiera till familjejordbruk innebär därmed i praktiken ingen differentiering av gårdsstödet vilket är den främsta orsaken till att Jordbruksverket inte föreslår ett högre stödbelopp till dessa.

3.5 Differentiering till jordbrukare som kombinerar produktion av grödor och djurhållning

Givet de statistikuppgifter som finns om jordbrukare med produktion av grödor och djurhållning är det svårt att dra några slutsatser om skillnader i behov av stöd. Jordbruksverket gör bedömningen att det är angeläget med samarbete mellan företag med djurhållning och företag med växtodling. Även rådgivning i syfte att öka diversifieringen på gårdarna i form av olika växtföljder, självförsörjningsgrad av foder och övriga insatser som ökar hållbarheten på den enskilda gården bedöms som en bättre insats än differentiering inom gårdsstödet.

Jordbruksverket anser att en stödflora med stöd som gemensamt bidrar till inkomster för företag med diversifierad produktion är att föredra framför en differentiering inom gårdsstödet.

3.5.1 Bakgrund till förslaget att inte ge högre gårdsstöd till jordbrukare som kombinerar produktion av grödor och djurhållning

Till skillnad från begreppet familjejordbruk är det inte helt tydligt vad kommissionen avser med jordbruk som kombinerar produktion av grödor och

[39] File:Distribution of farms, 2023 (% of farm holdings) v2.png - Statistics Explained - Eurostat.

djurhållning. Enligt kommissionens handlingsplan för protein[40] finns behov av att skapa incitament för fler jordbruk som kombinerar produktion av grödor och djurhållning. Från handlingsplanen för protein samt kommissionens strategi för djurhållning[41] kan möjligtvis utläsas att det avser jordbrukare som är mindre beroende av inköpt foder.

Att främja diversifiering av jordbruksföretag är inte givet ett sätt att stärka produktionen. Specialisering mot till exempel renodlad växtodling kan ha potential att bidra till odling av flera grödor, med god växtföljdplanering liksom goda förutsättningar för arbete med integrerat växtskydd. Däremot kan specialisering mot få grödor innebära ökad risk för försämrad växthälsa och ökat behov av att använda växtskyddsmedel, samtidigt som det begränsar antalet aktiva substanser som används. RISE[42], så väl som Jordbruksverket[43], pekar på ökat behov av kombination av växtodling och djurproduktion, speciellt med betande djur. Kombinationen kan vara på samma gård eller mellan gårdar.

Jordbruksverket menar att det är angeläget med samarbete mellan företag med djurhållning och företag med växtodling. Detta för att gynna geografisk balans mellan djur- och växtproduktion samt motverka problem med otillräcklig robusthet, övergödning och natur- och kulturvärden i områden där särskilda produktionsgrenar koncentreras starkt. Sådana samarbeten bidrar redan idag till förbättrad fördelning av gödsel från animalieproduktion och avsättning för till exempel proteingrödor i växtodlingen samt andra synergier mellan mer specialiserade företag.

Även rådgivning i syfte att öka diversifieringen på gårdarna i forma av olika växtföljder, självförsörjningsgrad av foder och övriga insatser som ökar hållbarheten på den enskilda gården bedöms som en bättre insats än differentiering inom gårdsstödet. Denna rådgivning finns dessutom i stor utsträckning tillgänglig för jordbrukarna redan idag.

Jordbruksverket anser även att en stödflora med stöd som gemensamt bidrar till inkomster för företag med diversifierad produktion är att föredra framför en differentiering inom gårdsstödet.

---

[40] eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52026DC0355.

[41] eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52026DC0576.

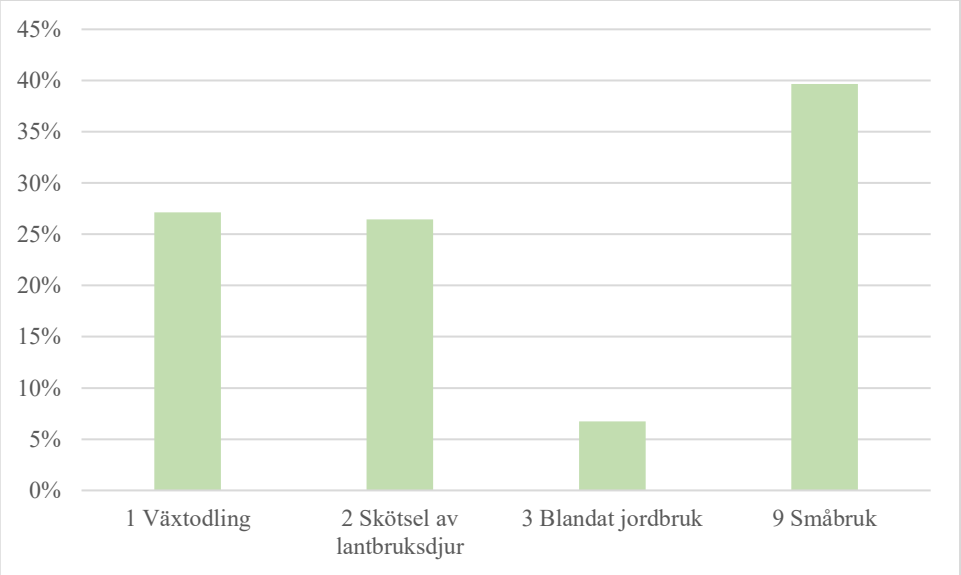
[42] RISE, 2025, ”Runt hörnet 2025 – En trendspaning om Framtidens matsystem”, https://www.ri.se/sv/om-rise/nyheter-och press/trendspaningar/framtidens-matsystem-2025.

[43] Jordbruksverket, 2021, ”Hållbara livsmedelsystem – Definition, pågående initiativ och förslag på åtgärder”, rapport 2021:3, https://www2.jordbruksverket.se/download/18.cf49278178c8ff7c628d239/1618503422436/ra21_3v2.pdf.

3.5.1.1 Statistik över blandade jordbruk

Eftersom det inte definieras av kommissionen vad de avser med jordbruk som kombinerar produktion av grödor och djurhållning är det svårt att analysera detta utifrån tillgänglig statistik. I Figur 7 framgår att 7 procent av det totala antalet jordbrukare i Sverige utgörs av blandat jordbruk enligt svensk typologi[44].

De specialiserade klasserna utmärks av att de har endast en dominerande driftsinriktning. För de företag som ingår i kategorierna *1. Växtodling* och *2. Skötsel av lantbruksdjur* kan minst två tredjedelar av företagets totala arbetsbehov hänföras till en viss driftsgren (eller vissa driftsgrenar). Då förs företaget till motsvarande specialiseringsklass. Om slutligen företaget inte uppfyller något av dessa kriterier hamnar det i klassen *3. Blandat jordbruk*. I detta sista fall ligger både växtodlingen och skötseln av lantbruksdjur mellan en tredjedel och två tredjedelar av det totala arbetsbehovet. Det innebär att för företag i kategorierna *1. Växtodling* och *2. Skötsel av lantbruksdjur* kan även den andra driftsinriktningen förekomma, dock i lägre utsträckning än 1/3 av arbetsbehovet.[45]

Figur 7 Jordbruksföretagens driftsinriktning efter kategori, år 2025[46]

Å andra sidan utgör hela 40 procent av Sveriges jordbruk av småbruk för vilka det inte definieras om och vilken typ av produktion dessa utför. Enligt svensk typologi är definieras ett småbruk som ett jordbruk i Lantbruksregistret där arbetsinsatsen utgörs av mindre än 400 standardtimmar.

[44] https://statistik.sjv.se/PXWeb/sq/d59566f3-7552-445c-9f44-6233e7b6a1a2.

[45] Mer information om Svensk typologi redogörs för i statistikens framställning: https://jordbruksverket.se/download/18.28dc3ce718e0c90ff274a83/1709709787079/Statistikens%20framst%C3%A4llning-tga.pdf.

[46] https://statistik.sjv.se/PXWeb/sq/d59566f3-7552-445c-9f44-6233e7b6a1a2.

3.6 Differentiering till jordbrukare inom kompensationsstödsområdet

Kommissionen lyfter vikten av att främja och behålla jordbruksföretag i områden med naturliga begränsningar som en viktig aspekt för att nå visionen i sin vision för jordbruk och livsmedel[47] i EU. Även i den analys som kommissionen gjort särskilt för Sverige lyfter de inkomstskillnader mellan företag utanför och inom kompensationsstödområdet.[48] Jordbruksverket bedömer dock att det inte finns behov av ett högre gårdsstöd till jordbruk inom kompensationsstödsområdet då det är mer effektivt att utnyttja kompensationsstödet till detta.

3.6.1 Bakgrund till förslaget att inte ge högre gårdsstöd till jordbrukare inom kompensationsstödsområdet

Analyser av den ekonomiska situationen i kompensationsstödsområden bekräftar att det finns behov av högre stöd till jordbruk i dessa områden. Trots nationella stödet till norra Sverige och kompensationsstödet visar Nordin[49] att inkomsterna är lägre för jordbrukare i mellersta Sveriges skogsbygder och framför allt Norrland. Därmed skulle det kunna vara relevant med ett högre gårdsstöd inom kompensationsstödsområdet. Jordbruksverket förespråkar dock att kompensationsstödet istället utnyttjas till fullo, ihop med de föreslagna ändringarna som förenklar stödet.

Eftersom ersättningen i kompensationsstödet bygger på kalkyler för olika typjordbruk och därmed tar hänsyn till olika produktionsinriktningar blir stödet mer träffsäkert. Detta jämfört med att inom gårdsstödet ta fram underlag för differentiering baserat på regionaliserad statistik över jordbruksinkomster. Genom att ersätta jordbrukare genom kompensationsstödet säkerställs även att medlen går till jordbrukare som utför produktion.

För att möjliggöra eller underlätta fortsatt produktion utanför de mest gynnsamma produktionsregionerna är dock tillgången till slakterier, mejerier och andra förädlingsanläggningar belägna på rimligt avstånd av vikt. Det är snarare främjande av dessa anläggningar ihop med övriga åtgärder Jordbruksverket lyfter i rapporten om förutsättningar för stärkt lönsamhet och konkurrenskraft för

[47] eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52025DC0075.

[48] EU-kommissionen (u.å). *Draft analytical document – discussion paper – Sweden. Thematic Area 1.* Opublicerat icke-paper.

[49] Martin Nordin (2025). Hur träffsäkra är EU:s inkomststöd till jordbruket? En utvärdering av jordbrukares inkomster och motståndskraft inom ramen för strategisk plan 2023-2023. Jordbruksverket. Utvärderingsrapport 2025:16.

livsmedelsproduktion i norra Sverige[50] som bör prioriteras framför en högre stödnivå inom gårdsstödet.

[50] Jordbruksverket (2026). Förutsättningar för stärkt lönsamhet och konkurrenskraft för livsmedelsproduktion i norra Sverige. RA26:5. Jordbruksverket. Jönköping.

4 Utesluta eller sänka stödet till pensionärer

I uppdragsbeskrivningen framgår att Jordbruksverket ska ta fram två olika alternativ för pensionärer; att utesluta dem eller att sänka stödnivån för dem. Åtgärdstexten är dock formulerad utifrån att kravet att utesluta pensionärer har strukits i det förslag från ordförandeskapets från den 27 juli[51]. I detta avsnitt redogör vi dock för konsekvenserna av att utesluta pensionärer från gårdsstödet.

De jordbruk som drivs av personer som är äldre än 65 år alternativt äldre än 70 år är generellt sett av mindre storlek än genomsnittet. Växtodlingen är mer extensiv. Vall och träda är mer vanligt förekommande bland de äldre jordbrukarna medan spannmål och oljeväxter är mindre vanligt. De äldre jordbrukarna har oftare även mer extensiv animalieproduktion som dikor och lammproduktion. Det är mindre vanligt med mjölk- och grisproduktion. Mjölkbesättningarna är mindre hos de äldre jordbrukarna. Det ska dock understrykas att drygt 2 300 av de jordbruksföretag som drevs av fysiska personer äldre än 65 år var heltidsjordbruk år 2023[52]. Det motsvarar 23 procent av det totala antalet heltidsjordbruk som drevs av fysiska personer. Det innebär därmed negativa konsekvenser för Sveriges livsmedelsproduktion att utesluta pensionärer från gårdsstödet.

4.1 Pensionärernas betydelse för jordbrukssektorn

Jordbruksverket har med hjälp av uppgifter från lantbruksregistret analyserat i vilken omfattning som produktion bedrivs av äldre jordbrukare. Det har inte varit möjligt att använda data från stödutbetalningar eftersom det inte finns uppgifter om ålder på personer som är driftsledare för juridiska personer som bedriver jordbruk. I analyserna som gjorts har uppgifter tagits fram för jordbrukare, inklusive driftsledare för juridiska personer, som är äldre än 65 år respektive äldre än 70 år (om inget annat redovisas). Uppgifterna som redovisas avser förhållandena 2023.

Av landets 56 000 företag drivs 20 000 av personer som är äldre än 65 år och av dessa drivs 12 000 av personer som är äldre än 70 år. Det motsvarar 36 procent respektive 21 procent av totalt antal företag. Detta indikerar att i åldrarna mellan 65 och 70 år slutar en väsentlig andel av jordbrukarna med sitt jordbruk.

580 000 hektar av landets totala åkermark brukas av personer som är äldre än 65 år och av dessa brukas 270 000 hektar av personer som är äldre än 70 år. 23 procent av den totala åkerarealen brukas av jordbrukare som är äldre än 65 år. Medelarealen för jordbruk som drivs av personer som är äldre än 65 år uppgår till 29 hektar och för personer som är äldre än 70 år är medelarealen 23 hektar.

---

[51] st12033/26. Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL establishing the conditions for the implementation of the Union support to the Common Agriculture Policy for the period from 2028 to 2034 - Revised Presidency compromise text on blocks 1-6.

[52] Antal företag och areal efter Ålder, Heltid/deltid, Kön, Variabel och År. PxWeb.

Medelarealen för jordbruk som drivs av personer som är yngre än 65 år uppgår till 54 hektar. Detta indikerar att äldre jordbrukare har mindre arealer och att en större andel av dessa har mycket små arealer.

Det ska dock poängteras att drygt 2 300 av de jordbruksföretag som drevs av fysiska personer äldre än 65 år var heltidsjordbruk[53]. Det motsvarar 23 procent av det totala antalet heltidsjordbruk som drevs av fysiska personer. Enligt ny statistik från Jordbruksverket[54] är det knappt en fjärdedel av jordbrukare i åldern 60–80 år som har en efterträdare klar att ta över jordbruket och jordbruksdriften. Det innebär därmed negativa konsekvenser för Sveriges livsmedelsproduktion att utesluta pensionärer från gårdsstödet. En del av den åkermark som tillhör företag som avvecklas på grund av pensionering, kan brukas av andra företag och behöver därmed inte leda till krympande areal. Enligt en undersökning av SLU[55] hindras detta i stora delar av Sverige på grund av långa avstånd och på vissa håll även sämre odlingsförutsättningar. Det gör att avveckling av företag som drivs av jordbrukare i pensionsåldern ändå riskerar att minska jordbruksarealen, på platser där fortsatt brukande är av vikt för både miljömål och beredskap.

Av landets betesmark brukas 110 000 hektar av personer äldre än 65 år och därav brukas 53 000 hektar av personer äldre än 70 år. Det motsvarar knappt en fjärdedel av landets totala betesmark. För att inte riskera att denna jordbruksmark överges eller beskogas skulle ett uteslutande inom gårdsstödet antagligen behöva innebära en ökad kompensation inom ersättningen för betesmarker och slåtterängar.

Odlingen av spannmål och oljeväxter sker dock i förhållandevis mindre utsträckning hos de äldre jordbrukarna jämfört med yngre jordbrukare. 21 procent av landets spannmålsodling och 20 procent av oljeväxtodlingen finns på företag som drivs av jordbrukare äldre än 65 år, medan denna åldersgrupp har 23 procent av den totala åkerarealen.

Jordbrukarna äldre än 70 år brukar både mindre arealer och är mindre aktiva. Denna grupp har 11 procent av den totala åkerarealen medan de odlar 9 procent av spannmålen och har 18 procent av den areal som ligger i träda.

De äldre jordbrukarna har en förhållandevis större andel av den mer extensiva animalieproduktionen som dikor och får. Jordbrukarna äldre än 65 år har 24 procent av fårproduktionen och 20 procent av dikoproduktionen. Av den mer intensiva animalieproduktionen ligger motsvarande andel på 14–15 procent för mjölk- och grisproduktion. Medelantalet för mjölkkor hos jordbrukare äldre än 65

[53] Antal företag och areal efter Ålder, Heltid/deltid, Kön, Variabel och År. PxWeb.

[54] Generationsväxling 2026 - Jordbruksverket.se.

[55] SLU (2020). Sveriges förändrade lantbruk – Lantbrukarnas egna röster om förändringar sedan 1990-talet och strategier inför framtiden. (SLU Future Food Reports 11). Sveriges lantbruksuniversitet, forskningsplattformen SLU Future Food.

år är lägre än för jordbrukare yngre än 65 år. Jordbrukare äldre än 65 år har 84 mjölkkor i medeltal medan jordbrukare yngre än 65 år har 110 kor. Jordbrukare äldre än 70 år har 104 kor i medeltal.

De regionala skillnaderna inom landet är små vad gäller antalet företag som drivs av jordbrukare som är äldre än 65 år. Andelen är högst i Stockholms län med 41 procent och i Södermanlands län med 40 procent. Lägst andel finns i Jönköpings län med 31 procent. Högst andel med företag som drivs av jordbrukare äldre än 70 år finns i Stockholms och Norrbottens län med 25 procent och lägst andel i Jönköpings län med 17 procent.

4.2 Konsekvenser för myndigheten att utesluta eller differentiera stöd till pensionärer

Det föreslagna regelverket innebär både neddragning och takbelopp för gårdsstödet. Ytterligare differentiering genom att utesluta eller differentiera stöd till pensionärer bidrar till att öka komplexiteten ytterligare. Med många differentieringar blir det ett stort antal ersättningsgrupper vilket skapar mer komplexitet i alla led. Både alternativet om att utesluta pensionärer och alternativet om sänkt stödnivå för pensionärer innebär att vi behöver utveckla interoperabilitet med andra myndigheter. Kostnaden för detta är svår att uppskatta.

Det finns även risk för konstlade förhållanden i form av att verksamheten skrivs över på en yngre person, utan att ansvaret för driften flyttas från den person som är pensionär. Denna risk medför behov av komplicerade kontroller. Komplexiteten ligger även i att lagstadgad pensionsålder inte är något statiskt i Sverige. Om kravet på att utesluta pensionärer kvarstår blir det administrativt enklare att utesluta pensionärer helt än att förhandla för ett sänkt stöd. Detta är dock inte ändamålsenligt utifrån konsekvenserna för Sveriges livsmedelsproduktion.

5 Stegvis neddragning och takbelopp

Ju lägre ersättningsnivå inom gårdsstödet desto mindre påverkan får neddragningen och takbeloppet på jordbrukare. Vilken ersättningsnivå och därmed vilka neddragningssteg som bör förhandlas avgörs av budgeten för gårdsstöd. Sverige har under en längre tid successivt trappat ner gårdsstödet. I och med den begränsade GJP-budgeten förespråkar Jordbruksverket en fortsatt nedtrappning i form av ett något lägre gårdsstöd än idag.

5.1 Konsekvenser av stegvis neddragning och takbelopp

Neddragning av stödet genom den av kommissionen föreslagna degressiviteten kommer att påverka de stora jordbruken i Sverige mera än det omfördelningsstöd som används under innevarande budgetperiod. Generellt sett betyder gårdsstödet mindre för de allra största företagen och generellt sett har de största företagen förhållandevis bättre lönsamhet. Å andra sidan är de största företagen mer skuldsatta och är därför känsligare vid till exempel finansiell oro. De större företagen har också större andel av sin hushållsinkomst från näringsverksamheten vilket innebär att bristande lönsamhet i näringsverksamheten får större effekt på hushållets ekonomi än för mindre företag.

De största företagen spelar även störst roll för livsmedelsproduktionen. Efter de besvärliga åren 2018 och 2023 var det dock i större utsträckning små företag som valde att sluta, framför allt små dikoproducenter. De små har enklare att lägga ner jämfört med ett högt belånat heltidsföretag. De har också den största delen av sin inkomst från tjänst och hushållet är inte beroende av jordbruksproduktionen i någon större utsträckning.

De jordbrukare som totalt erhåller mest stöd i Sverige (inklusive nationellt stöd till norra Sverige) återfinns till stor del i norra Sverige. Där utgör gårdsstödet en mindre del av det totala stödbeloppet. En neddragning av gårdsstödet kommer därför ha begränsad påverkan för de företag som totalt erhåller mest stöd så länge det nationella stödet till norra Sverige och kompensationsstödet hålls utanför eventuella neddragning eller budgetbegränsningar. Utöver dessa jordbrukare finns även en mindre del av de största stödmottagarna i Skåne och Halland. Denna grupp utgörs främst av stora mjölk- och nötköttsföretag som därmed inbringar stora stödbelopp från nötkreatursstödet och påverkas också i mindre utsträckning av neddragningar i gårdsstödet sett till det totala stödet de mottar genom GJP.

Det finns dock risk för att de stora företagen delas upp för att undgå neddragning. Det finns redan nu exempel på företag som valt att lägga animalieproduktionen i ett företag och marken i ett annat företag. De olika stegen i neddragningen ger också en otydlighet i mängden stöd som den enskilde jordbrukaren får från år till år. Oförutsägbarheten för företagen riskerar att öka. Lägre stöd kommer också att

påverka andra produktionsfaktorer. Ett exempel är priset på mark som bör sjunka vilket kan gynna nystartare och företag som vill utöka sin areal.

6 Stödvillkor som styr mot produktion

Enligt uppdraget ska Jordbruksverket utforma gårdsstödet så att det i så hög grad som möjligt riktas mot en aktiv produktion. Vi har analyserat flera alternativ som beskrivs i detta avsnitt. Våra analyser visar att det mest effektiva sättet att styra stödet mot produktion inte primärt ligger i utformningen av gårdsstödet, utan bedöms finnas i de stöd och ersättningar som ställer högre krav på aktivitet eller produktion, exempelvis kompensationsstödet. Jordbruksverket bedömer därför att en successiv sänkning av stödnivån bör fortsätta. I förlängningen bedömer vi att målsättningen bör vara att ersättningsnivån motsvarar kostnaderna för att uppfylla kraven om jordbruksverksamhet. Detta skulle kunna beräknas utifrån kostnaderna att hålla en träda vilket motsvarar omkring 50 euro/hektar[56].

Eftersom budgeten för det kopplade stödet avgörs av hur stor budget som läggs på gårdsstödet, miljöersättningar och småbrukarstöd så behöver det tas i beaktning. Detta för att säkerställa att ersättningsnivån för gårdsstödet genererar en budget som inte minskar budgeten för kopplade stöd.

6.1 Sänka stödnivån för gårdsstödet generellt

Förslaget innebär ett något lägre grundläggande hektarstöd inom gårdsstödet. Genom att sänka gårdsstödet (den grundläggande delen av gradvis avtagande arealbaserat inkomststödet) minskar incitamenten att ta mark i besittning utan att använda den till produktion. Samtidigt finns fortsatt kostnadstäckning att behålla mark i brukbart skick även i områden där produktion är mindre lönsamt och möjligheterna till arrenden är svårare. Att dessa marker fortsätter att hållas i brukbart skick är av vikt för så väl naturrestaureringsförordningen[57], miljömål som beredskap.

Agrifood pekar ut att inkomststöden i Sverige framför allt har en roll att spela i att upprätthålla jordbruksmark. Resultaten pekar på att gårdsstödet är positivt för framförallt betesmarker, eftersom de är mindre produktiva än åkermarker och därmed mer beroende av stöd för att hävdas. Agrifood lyfter att inkomststöden även spelar en roll i att stödja jordbruk i regioner där det inte är möjligt att bedriva lika produktivt jordbruk[58]. I en senare studie visar Agrifood att en omfördelning av medel från inkomststöd till kompensationsstöd och betesmarksersättning ger till stor del en bibehållen produktion samtidigt som konkurrenskraften i viss mån

[56] Detta är beräknat utifrån täckningsbidrag 1 för en extensiv vall från Agriwise kalkyler för år 2026. Täckningsbidrag 1 varierar mycket mellan de olika produktionsområdena så beräkningen är gjord som ett medel över landet.

[57] Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1991 av den 24 juni 2024 om restaurering av natur och om ändring av förordning (EU) 2022/869.

[58] Agrifood Economics Centre (2017). *Impacts of Direct Payments - Lessons for CAP post-2020 from a quantitative analysis.* Rapport 2017:2 Agrifood Economic Centre. Lund.

stärks, växthusgas-utsläppen minskar och naturbetesmarker bevaras[59]. Vidare drar författarna slutsatserna att livsmedelsproduktionen i slättbygd inte är beroende av dagens nivå på direktstöden, eftersom stöden utgör en liten del av intäkterna. Ökat omfördelningsstöd skulle enligt AgriFood inte heller påverka produktionen nämnvärt, men däremot bromsa strukturutvecklingen.

Ett lägre gårdsstöd bör kompletteras med en högre stödnivå för andra stöd som kopplar till olika aktiviteter på marken. Om större budget i stället läggs på exempelvis kompensationsstödet och miljöersättningar skulle det ge jordbrukarna incitament till högre aktivitet på sin areal, antingen inom produktion eller miljö. Det är också viktigt att stödnivån för betesmarker och slåtterängar sätts på en tillräckligt hög nivå så att det kompenserar det minskade gårdsstödet för att inte riskera att dessa inte hävdas eller bryts upp och läggs om till åkermark.

I förhållande till målen för naturrestaureringsförordningen[60] finns det risker med att sänka stödnivån ner till kostnaden för en träda. Detta på grund av att den mark som idag har legat som extensiv vall eller träda i många år har möjlighet att övergå till gräsmark av livsmiljötyp. Om dessa marker i stället tas i produktion och brukas upp på nytt innebär det att vi behöver nå målen om gräsmarker av livsmiljötyp med annan mark vilket kommer vara mycket svårt. Trädorna är även viktiga miljöer för många fåglar då det ger skydd och plats för häckning.

Att sänka stödnivån till kostnaden för en träda och omfördela medel till andra stöd innebär även risker för producenter utanför kompensationsstödsområdet. Detta då det skulle vara svårare för dem att tillgodogöra sig samma mängd stöd även om de är aktiva och bidrar till livsmedelsproduktion. Det är därför viktigt att se till hela stödfloran och vilka möjligheter olika jordbrukare har till stöd via andra åtgärder.

Vi har även översiktligt tittat på möjligheterna för en ersättning för gröddiversifiering. Det skulle kunna väga upp den totala stödnivån för de utanför kompensationsstödet samtidigt som det skulle innebära krav på att ha mer än en gröda vilket innebär någon typ av produktion. Det skulle samtidigt kunna fungera som ett stöd för att uppnå en av skyddsmetoderna vilket skapar incitament i stället för sanktion för att uppfylla delar av kraven i gårdsförvaltningen. Detta är dock inget vi föreslår som åtgärd.

6.1.1 Konsekvenser för stödmottagaren

En sänkt stödnivå skulle innebära högre krav på jordbrukaren för att uppnå samma totala stödbelopp som innan. Det skulle innebära en större administrativ börda

[59] Agrifood Economics Centre (2025). *Förändrade stödnivåer i jordbrukspolitiken - hur påverkas produktion, konkurrenskraft och miljö?* Rapport 2025:1. Agrifood Economics Centre. Lund.

[60] Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1991 av den 24 juni 2024 om restaurering av natur och om ändring av förordning (EU) 2022/869.

genom att jordbrukaren som söker ytterligare ersättningar behöver ta hänsyn till fler villkor för att berättiga till motsvarande stöd som idag.

Förslaget innebär en större risk för producenter utanför kompensationsstödsområdet då det skulle vara svårare för dem att tillgodogöra sig samma mängd stöd på totalen. Å andra sidan visar Agrifoods studie på att livsmedelsproduktionen i slättbygd inte är beroende av dagens nivå på direktstöden[61].

6.1.2 Konsekvenser för myndigheten

En sänkning av ersättningsnivå kräver ingen ytterligare utveckling och är därmed en administrativt billig lösning som är enkel att genomföra (jämfört med avsnitt 6.2 och 6.3). Det kan dock innebära en sammantaget större administrativbörda att betala ut ersättning via flera olika stöd.

Med ett lägre gårdsstöd blir det dock mer pengar som ska betalas ut till jordbrukarna via andra stöd vilket kan riskera att vi behöver ha flera stöd samt att större mängd pengar betalas ut genom mer komplicerade stöd. För att inte öka den administrativa bördan för myndigheten i sin helhet allt för mycket är det därför viktigt att de stöd som avser kompensera för ett lägre gårdsstöd också utformas på ett sätt som är enkelt för myndigheten.

6.1.3 Förenlighet med WTO

Förslaget skulle vara i linje med WTO:s jordbruksavtal eftersom gårdsstödet inte utesluter eller differentieras utifrån vilken aktivitet som utförs. Därmed kan det inte sägas kräva någon produktion eller bryta mot något av de andra villkoren i punkt 6b-e i WTO:s gröna box.

Det krävs dock att de stöd som eventuellt tillkommer eller ändras också måste leva upp till WTO-kriterier, vilket krävs redan idag. Det kräver även att relevanta definitioner uppfyller kriterierna i WTO:s gröna box.

6.2 Differentierade belopp utifrån aktivitet

Detta alternativ skulle innebära att arealer med vissa grödor så som träda skulle berättiga till ett lägre stödbelopp inom gårdsstödet än grödor som tydligare bidrar till tryggad livsmedelsförsörjning. Detta skulle minska incitamenten att ansöka om stöd för att bara underhålla mark och istället öka incitamenten att använda marken för produktion eller frigöra den till andra producenter. Samtidigt skulle arealer som

[61] Agrifood Economics Centre (2025). *Förändrade stödnivåer i jordbrukspolitiken - hur påverkas produktion, konkurrenskraft och miljö?* Rapport 2025:1. Agrifood Economics Centre. Lund.

underhålls berättiga till ett visst stödbelopp och därmed minskar risken för att marker överges i områden där produktionen är olönsam.

Enligt artikel 6.2 i GJP-förordningen kan stödet differentieras efter viss grupp av jordbrukare eller geografiskt område. En sådan differentiering ska göras utifrån objektiva och icke-diskriminerande kriterier. Hänsyn ska här tas till jordbrukarnas inkomster från jordbruksverksamhet under en referensperiod. Som utgångspunkt får differentieringen alltså inte enbart göras utifrån vilken odling som bedrivs på marken utan hänsyn behöver tas till mottagaren av stödet på gruppnivå eller till ett utpekat område vid en sådan differentiering.

En differentiering av stödbeloppet mellan vissa grödor behöver då riktas mot enskilda grupper av stödmottagare, så som mindre jordbruk som till större del bara har sin mark i träda eller mot geografiska områden där träda används i stor utsträckning i förhållande till omfattningen av livsmedelsproduktion.

Även denna utformning innebär liknande risker i förhållande till målen för naturrestaureringsförordningen som beskrivits i tidigare avsnitt. Det innebär även risker att träda inte kommer användas som en del i växtföljden vilket skulle försämra växtföljderna, häckningsmiljöer och kolinlagring.

6.2.1 Konsekvenser för stödmottagaren

Förslaget skulle innebära stora konsekvenser för de jordbrukare som har hela sin areal i träda. Målsättningen med det är dock att den arealen ska användas för produktion. För övriga jordbrukare som använder sig av träda som en del av växtföljden, vilket är positivt, innebär förslaget ett något sänkt stöd. Hur stor den sänkningen skulle bli beror på den slutliga stödnivån för gårdsstödet.

6.2.2 Konsekvenser för myndigheten

Att differentiera på grödor och träda innebär att vi utvecklar ett stöd med minst 2 ersättningar; en för träda med lägre ersättning och en för övriga grödor med högre ersättning. En liknade struktur finns redan hos befintliga ettåriga miljöersättningar och samma lösningsmönster kan nyttjas för IT-utveckling av stödet.

Vad gäller kontroll, finns behov av ytterligare kontrollpunkter för att särskilja träda från liknade grödor som vall. Det betyder nya analyser och markuppföljningspunkter kopplad till gårdsstödet. Det finns redan liknande analyser i stödet till vallodling som skulle kunna användas.

Med tanke på att gårdsstödet även ska innefatta ett högre stödbelopp för unga jordbrukare, neddragning och takbelopp ökar stödets komplexitet, både för IT-utveckling av stödet och förvaltning över tid.

6.2.3 Förenlighet med WTO

Detta förslag kan inte ses som förenligt med WTO då det inte är förenligt med punkt 6(b) i gröna boxen. 6(b) fastslår att stödet inte får relateras till eller baseras på typ av eller volym av produktion. Ett lägre stödbelopp för träda skulle alltså innebära att stödet indirekt är beroende av produktionsvolym, eftersom ökad produktionsvolym ger ökat stöd. Detta eftersom träda inte ger någon produktion och produktionsformer med högre produktion således ger mer stöd.

6.3 Begränsa andelen träda i en ansökan

Detta alternativ skulle innebära att en övre gräns på hur stor andel av en stödsökandes areal som får lov att utgöras av träda. Arealer av träda utöver tröskeln skulle därmed inte berättiga till stöd. Detta skulle bidra till syftet att tydligare rikta gårdsstödet till dem som aktivt bidrar till livsmedelsförsörjningen.

Även denna utformning innebär liknande risker i förhållande till målen för naturrestaureringsförordningen som beskrivits i tidigare avsnitt.

6.3.1 Konsekvenser för stödmottagaren

Förslaget skulle innebära stora konsekvenser för de jordbrukare som har hela sin areal i träda. Målsättningen med det är dock att den arealen ska användas för produktion.

För övriga jordbrukare som använder sig av träda som en del av växtföljden, vilket är positivt, innebär förslaget inte några konsekvenser så länge andel träda är lägre än den tillåtna begränsningen.

6.3.2 Konsekvenser för myndigheten

Även i det här fallet kan samma struktur som i befintliga ettåriga miljöersättningar användas. Ytterligare finns behov att kommunicera till stödsökande vid eventuellt gränsöverskridning redan vid ansökan i SAM-internet.

6.3.3 Förenlighet med WTO

Det här alternativet kan inte anses förenligt med aktuella WTO-regler på grund av att begränsningen i andel innebär krav på produktion, vilket strider mot punkt 6(e) i WTO:s gröna box.